

**Bóna Judit – Csizér Kata (szerk.):
Alkalmazott nyelvészet a 21. században (6–11. kötet)**

(Budapest: Akadémia Kiadó. 2022., 2023.)

Az Akadémia Kiadó 2021-ben indította az *Alkalmazott nyelvészet a 21. században* című monográfiásorozatát. Bóna Judit és Csizér Kata szerkesztők célja bemutatni a legfrissebb hazai kutatások eredményeit az alkalmazott nyelvészet területén. A kötetek témái a nyelvészet legkülönbözőbb területeit ölelik fel, közös pontjuk a gyakorlati problémák kutatása. Angol nyelvű munkák is szerepelnek közöttük, lehetővé téve a magyar kutatási eredmények nemzetközi elérhetőségét. Az alábbiakban a sorozat 2022–2023-ban megjelent 6–11. kötetét mutatom be.

Smid Dávid a *Toward an Understanding of Pre-Service English Teachers' Motivation: The Case of Hungary* című munkájában a magyar angoltanárképzésben résztvevők motivációját vegyes módszerrel, több perspektívából, empirikusan vizsgálta. A sorozat szerkesztői is rámutatnak a téma fontosságára: a magyarok az Európai Unióban lemaradásban vannak a nyelvtudás tekintetében. A bevezetéssel és a konklúzióval együtt nyolc fejezetből álló kiadvány 2. fejezete a kutatás elméleti háttérét alapozza meg. A 3. fejezetben a kutatás kontextusát, a magyarországi L2 oktatást mutatja be a szerző. Ezt követi a kutatási terv és annak indoklása, a kutatás módszertanának ismertetése, majd az eredmények bemutatása és elemzése. Az 5. és 6. fejezetben a kvalitatív felmérés eredményei szerepelnek, az előbbinek 45 tanuló, az utóbbinak pedig 8 egyetemi oktató volt az adatközlője. A 7. fejezet a kvantitatív szakasz eredményeit mutatja be és értelmezi. A leendő pedagógusok motivációinak feltérképezése aktuális és fontos téma, az állandó pedagógushiány, a pályaelhagyás okai közé tartozik ugyanis, hogy nagy terheléssel, de alacsony gazdasági és társadalmi megbecsüléssel járó munkáról van szó. A monográfia eredményeit – a motivációk feltárását, a kognitív, érzelmi és szociális folyamatok közötti összefüggések feltérképezését – a kutatók, az érintett oktatók, de az oktatáspolitikai döntéshozók is hasznosíthatják.

A 7. kötet szerzője Pál Helén, aki a nyelvjárásokról, azok helyzetéről és oktatásáról, a hozzájuk kapcsolódó attitűdről nyújt képet a köz- és felsőoktatásban a *Segédletek nyelvjárástani ismeretek tanításához* című monográfiájában. Ebben a pedagógusjelöltek és pedagógusok számára gyűjtötte össze a dialektológiai szemléletük, tanítási módszertanuk korszerűsítéséhez hozzájáruló, a szükséges ismeretek elsajátításához és a magyar nyelvjárások tanításához készült tankönyveket, segédkönyveket és egyéb segédleteket. Az 1. fejezetben felvázolja a nyelvjárásoktatás jelenlegi helyzetét, egyben indokolva is a kiadvány létrejöttét. A 2. fejezetben a nyelvjárásokat, azok helyzetét és szerepét mutatja be, majd ezt követően a nyelvi tervezés tevékenységeit, a norma kiválasztását, a kodifikációt és a nyelvi tervezés döntéseinek háttérében álló nyelvi ideológiákat ismerteti. Eközben nagy hangsúlyt helyez a nyelvi előítéletesség problémájára, javasolja az additív szemlélet alkalmazását a pedagógiai gyakorlatban. A 4., 5. és 6.

fejezetekben az oktatási, intézményi hátterekkel és az oktatást szabályozó dokumentumokkal foglalkozik magyarországi és határon túli viszonylatban egyaránt. Ezt követően – a minél szélesebb körű információátadás érdekében és a tanítás során felmerülő gyakorlati kérdések megoldását segítve – tankönyvekről megjelent elemzéseket ismertet. Külön fejezetet szentel a nyelvjárási eredetű helyesírási hibáknak. Itt nemcsak a kutatási eredményekkel ismerteti meg az olvasót, hanem gyakorlati segítséget nyújtó kiadványokkal is. A 9. fejezetben a dialektológiai kutatásokban megjelent információtechnológiai eljárásokról és módszerekről tájékoztat két alfejezetben: az elsőben a Geolingvisztikai Műhely munkáját, a másodikban a Bihalbocs szoftvert állítja a középpontba. A kiadvány legterjedelmesebb részét, a 10–13. fejezetet a nyelvjárástanhoz köthető ismeretek megszerzéséhez segítséget nyújtó tankönyvek, segédkönyvek, feladatgyűjtemények tematikus, megjelenésük időrendi sorrendjét követő ismertetése teszi ki. Az Összegzést megelőzve forrásművek szerepelnek a következő csoportosításban: online és nyomtatásban megjelent, tudományos, szépirodalmi és ismeretterjesztő tartalmak. A kiadvány fő erényei összefoglalóan a következők: magyarországi és határon túli viszonylatban is képet ad a nyelvjárások helyzetéről, hangsúlyt helyezve az oktatás szempontjára, az általános ismereteken túl kiválóan összegezve a gyakorlatban is hasznosítható munkákat.

Asztalos Anikó könyve a sorozat 8. kiadványa. *A tanulói beszéd az osztálytermi diskurzusban* a szerző doktori értekezésének átdolgozott változata. A szerző a témát nemcsak nyelvészként és kutatóként ismeri, pedagógusi tapasztalataira is alapoz. Az osztálytermi diskurzus jellemzőit három kutatásban vizsgálta a diákok kommunikációját fókuszba helyezve. Fő célja a tanulói és tanári beszéd megoszlásának vizsgálata, illetve a tanulói beszédfordulók és az azokat alkotó megnyilatkozástípusok jellemzőinek feltárása volt. Ehhez szüksége volt a tanulói beszéd megfigyelésére és elemzésére alkalmas szempontrendszer kidolgozására, amit meg is tett. Az elméleti alapokat követően a 3. fejezetben ismerhetjük meg a három kutatást, amelyeknek korpuszát videós és részben diktafonnal rögzített tanórák alkotják. Az első kutatásban 24 magyar nyelvi tanóra diskurzusának jellemzőit mutatja be a frontális óraszakaszokban, és vizsgálja a tényezők közötti lehetséges összefüggéseket is. A változók alapján – a tanár neme, tapasztalata, a tanított korosztály – eltéréseket és azonosságokat regisztrál. A másodikban 89 diák egyéni beszédtevékenységeit elemzi tantárgyanként, 10 tanóra frontális részeiben 25 digitális anyag alapján. A harmadik kutatás 6 tanóra frontális és nem frontális részeit hasonlítja össze, elemzi a páros és a csoportmunka során történő kommunikációs mintázatokat. A kiadványt, amely pragmatikai keretben, pszicholingvisztikai eredmények alkalmazásával, a pedagógiai szempontokat központba állítva vizsgálja a tanulói beszédet, hasznosíthatják azok az oktatók, pedagógusok, akik szeretnék fejleszteni az osztálytermi beszédüket.

A Technology in English teaching – The Hungarian University context a sorozat harmadik angol nyelvű tagja. Fekete Imre monográfiája időszerű és pedagógiai szempontból fontos témát dolgoz fel, az információs és kommunikációs technológia, a digitális átalakulás mikéntjét mutatja be az angoltanításban magyar egyetemi kontextusban. Célja az IKT jelenlegi helyzetének bemutatása, az oktatási célú használat okainak és jó gyakorlatainak vizsgálata. További célja a járványhelyzet hatásának vizsgálata a technológiahasználatra és a technológiai tudásterületre. A szerző vegyes módszerrel vizsgálta a hallgatók és oktatók attitűdjeit, véleményeit, digitális kompetenciáit. Négy kérdésfelvetésének megválaszolására négy különálló vizsgálatot végzett. Kérdőíves (kvantitatív) kutatásban angol szakos hallgatók attitűdjét, illetve digitális kompetenciájuk szintjét vizsgálta az IKT-eszközök általános és tanulási célú felhasználási viszonylatában. A másik kérdőívben ezt a kérdést a magyarországi angol szakon oktatók körében elemezte. Két interjú (kvalitatív) kutatásban pedig a hallgatók vélekedését tárta fel a tanulási célú szakmai IKT használatáról és a technológia jövőbeli pedagógiai gyakorlatukba való beillesztéséről, valamint az oktatók szakmai véleményét az oktatási programokban való alkalmazásukról. A levont következtetések javíthatják az IKT-eszközök gyakorlatát az oktatásban, és átvihetők más oktatási kontextusba is, a hallgatói és oktatói nézetek összevetésével pedig közelíthetők a két fél igényei.

A fordítástudomány három területének – a terminológiának, a dokumentációnak és a szakfordításnak – a kapcsolódásait mutatja be Faludi Andrea és Fóris Ágota *A terminológiai munka a komplex dokumentációs és fordítási projektfolyamatban* címmel megjelent könyvükben, mely a sorozat 10. kötete. A munka hiánypótló: a szöveg teljes életciklusát bemutatja a terminológiai munka szerepére koncentrálva, ami része a komplex dokumentációs és fordítási folyamatnak is. A bevezetés, majd az elméleti alapok után a 3. fejezetben a szerzők részletesen áttekintették a dokumentációs projektfolyamatot, és elemezték a terminológia helyét és szerepét a folyamatokban. A 4. fejezetben a fordítási projektfolyamatot vizsgálták hasonlóképpen. Az 5. fejezet, amelyben Faludi Andrea a szakszövegírók és fordítóirodák körében végzett strukturált interjúk kutatásának tapasztalatait és eredményeit tárja elénk, a terminológiai munkát gyakorlati oldalról közelíti meg. A kiadvány egyaránt hasznos a fordításképzésben résztvevőknek, oktatóknak és kutatóknak, de a komplex dokumentációs és fordítási projektfolyamat minden tagjának.

A sorozat eddigi utolsó, 11. kötete Bocz Zsuzsannának a *Szaknyelvoktatási műhelyek – Magyar mint idegen nyelv a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen* című munkája. A kötet kronologikusan mutatja be a magyar mint idegen nyelv oktatásának alakulását, a BME szaknyelvoktatási műhelyének munkáját. Az első fejezetben szakmatörténeti áttekintést ad, szakirodalmi háttér feldolgozásával mutatja be a magyar mint idegen nyelv

szakmává válását. A második fejezetben a BME humán oldalát, a magyaroktatás szervezeti kereteinek létrejöttét ismerhetjük meg: Az ELTE Központi Magyar Lektorátusának szerepét és feladatköreinek változását, a differenciálódási folyamatok eredményeképpen a BME leválását a Lektorátusról, amikor is a műszaki szakterület magyarnyelv-oktatásának országos felügyelete a BME hatáskörébe került. Olvashatunk a Nemzetközi Előkészítő Intézetéről is. A kiadvány külön érdeme, hogy kitekint az egyes korszakokban születő MID oktatási anyagokra is. A 4. fejezetben az új diszciplína terminológiai kérdéseivel foglalkozik, bemutatja a szakmai eszmecserék főbb pontjait. Az 5. részben a BME Nyelvi Intézetének magyar műszaki szaknyelvi kutatásait és módszertani konferenciasorozatát ismerhetjük meg. A 6. fejezetben a szerző foglalkozik a magyar műszaki szaknyelv oktatásával, felsorolja a műszaki jegyzeteket és segédanyagokat, kitér az értékelés rendszerére és a nem szakmai ismeretek szerepére a magyaroktatásban. A záró fejezetben a rendszerváltás okozta változások intézményi reflexióit veszi számba, a megváltozott feltételrendszert, a MID helyének és szerepének újragondolását, röviden ismerteti a '90-es évek elején megjelent *Halló, itt Magyarország!* című nyelvkönyvet és a tanulói létszám alakulását a 2000-es évektől. Bocz további kutatási irányokat is felvázol, munkáját pedig a 7 fejezet legfontosabb megállapításainak összegzésével zárja.

A monográfiásorozat az alkalmazott nyelvészet legtágabban való értelmezésével változatos témájú kiadványok megjelenését teszi lehetővé. A kötetek olvasói célcsoportja éppen ezért szintén széles: egyetemi hallgatók, oktatók, nyelvészek, kutatók, de pedagógusok és oktatáspolitikai döntéshozók számára is hasznos olvasmányok.

TÓTH REBEKA

ELTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola
trebeka.orhalom@gmail.com